

Barbara Kusto

Katedra Organizacji i Zarządzania
Wyższa Szkoła Handlowa w Kielcach

Sytuacja finansowa gmin o zróżnicowanym poziomie kapitału ludzkiego władz samorządowych

Wstęp

Celem każdej organizacji bez względu na typ działalności jest istnienie i rozwój. Obok czynników ekonomicznych wywierających wpływ na rozwój danej jednostki terytorialnej coraz większą rolę zaczynają odgrywać ludzie, ich wykształcenie, umiejętności, doświadczenie, chęć do współpracy, wzajemne zaufanie itd. Dlatego też współcześnie do podstawowych elementów potencjału rozwojowego zaliczamy również takie czynniki, jak kapitał ludzki czy kapitał społeczny. Postrzegane są one jako jedne z najważniejszych we współczesnym rozwoju regionalnym, a ich brak może stwarzać poważne bariery ograniczające ten rozwój. Dlatego też inwestycje w kapitał ludzki nabrały strategicznego znaczenia, stały się jednym z podstawowych celów polityki społecznej i gospodarczej. Kapitał ludzki tworzy ta część zasobów ludzi, która aktywnie lub potencjalnie uczestniczy w działalności społeczno-gospodarczej ze względu na posiadane kwalifikacje, umiejętności i wiedzę. Szczególną rolę w rozwoju lokalnym odgrywa samorząd terytorialny. Należy przypuszczać, iż od zgromadzonego kapitału ludzkiego władz samorządowych uzależniony jest rozwój regionu.

Podstawy teorii kapitału ludzkiego sięgają lat 60. XX wieku i wiążą się z pracami T. Schultza, E. Denisona, G. Beckera. Badania w tym zakresie prowadzili także J. Mincer, J. Hendricks, Y. Ben-Porath, R. Nelson, E. Phelps, R.M. Solow, H. Uzawa i inni. Badacze ci konstruując modele wzrostu gospodarczego włączali do nich kapitał ludzki.

W literaturze przedmiotu nie ma jednoznacznego, precyzyjnego określenia pojęcia kapitał ludzki. Mamy raczej do czynienia z wieloznacznością wyjaśnień, wynikającą ze stosowania odmiennych założeń badawczych poszczególnych osób zajmujących się tym zagadnieniem. Wieloznaczność ta uzależniona jest także od szczebla prowadzonych rozważań – w skali makro bądź na poziomie organizacji. Termin „kapitał ludzki” pochodzi od słów angielskich i oznacza

w dosłownym tłumaczeniu wartość kwalifikacji ludzkich. Schultz [1981, s. 21] opisywał ten kapitał następująco: wszystkie ludzkie zdolności są bądź wrodzone, bądź nabyte. Każdy człowiek rodzi się z pewnym szczególnym zespołem genów określającym jego wrodzone zdolności. Cechy nabyte jakości populacji, które mają wartość i mogą być wzbogacane za pomocą odpowiedniego inwestowania, będziemy uważać za kapitał ludzki. Według Schultza, umiejętności i wiedza stanowią fundament koncepcji kapitału ludzkiego. Z kolei szeroko rozumiany proces kształcenia jest celową inwestycją, podnoszącą jego wartość produkcyjną. Ponadto, poza edukacją identyfikował on inne działania, które mogą wzbogacić kapitał ludzki, m.in. ochronę zdrowia i migracje pracowników na rynku pracy.

Według Domańskiego [1993, s. 19], który jako pierwszy użył pojęcia kapitał ludzki w literaturze polskiej, to zasób wiedzy i umiejętności, zdrowia, energii witalnej zawarty w społeczeństwie lub narodzie jako całości. Kapitał ludzki jest źródłem zdolności do pracy, usług, satysfakcji i zarobków. Zasób ten nie jest dany przez genetyczne cechy danej populacji raz na zawsze, ale można go powiększać drogą inwestycji. W wąskim zakresie odnosi się on do poziomu wykształcenia jednostek lub zbiorowości. W sensie szerokim oznacza on potencjał wiedzy, talentu, umiejętności, wykształcenia, inteligencji, zdrowia, energii, przedsiębiorczości zawarty w każdym człowieku, wpływający bezpośrednio lub pośrednio na jego zachowanie i pracę, kreatywne myślenie, działanie oraz zdolności adaptacyjne [Mossakowska, Zawajska 2009, s. 7]. Elementy te stanowią o odrębności człowieka, są indywidualną cechą jednostki. Kapitału ludzkiego nie można kupić, jak inne aktywa na rynku, ten kapitał trzeba w sobie wytworzyć przez inwestycje w siebie. Koncepcję kapitału ludzkiego stosuje się co najmniej na kilku poziomach: makro, mikro i osoby. Kapitał ludzki w skali makro przyczynia się do wzrostu gospodarczego kraju lub regionu następującymi kanałami: stanowi składową siły roboczej, jest dodatkowym, obok kapitału rzeczowego i siły roboczej, czynnikiem produkcji, kreuje postęp techniczny ucieleśniony w kapitale rzeczowym oraz stymuluje innowacyjność i efektywność inwestycji w sektorze badań i rozwoju (B+R) [Mossakowska, Zawajska 2009, s. 7]. Jak pisze Kłodziński [2005, s. 711], także w rozwoju lokalnym powszechną staje się idea, w której punktem wyjścia jest rozwój oddolny, umożliwiający wykorzystanie potencjału tkwiącego w społecznościach lokalnych.

Polityka finansowa jednostek samorządu terytorialnego

Zasoby finansowe stanowią podstawę działania jednostek samorządu terytorialnego. Jednym z najważniejszych instrumentów władz samorządowych w kształtowaniu polityki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego jest bu-

dżet. Jest on rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów jednostki samorządu terytorialnego¹. Budżet jest zatem podstawowym planem finansowym JST, mającym charakter dyrektywny, obejmującym dochody i wydatki o charakterze bezzwrotnym oraz przychody i rozchody tej jednostki, a także przychody zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, jednostek budżetowych i środków specjalnych oraz funduszy celowych jednostki samorządu terytorialnego [Kozuch 2007, s. 164]. Polityka finansowa jednostki samorządu terytorialnego polega na pozyskiwaniu do budżetu odpowiednich środków finansowych, które umożliwiają realizację nałożonych na nią zadań, oraz na ustalaniu właściwej strategii ich wydatkowania, w celu jak najlepszego zaspakajania potrzeb jej mieszkańców. Definiowana jest ona w literaturze jako celowa działalność, związana z gromadzeniem i wydatkowaniem środków budżetowych oraz wyborem metod i instrumentów realizacji celów społeczno-gospodarczych. Jej częściami składowymi są: polityka dochodowa, polityka wydatkowa (w tym inwestycje) oraz polityka równoważenia budżetu (zarządzanie długiem) [Miszczuk, Żuk 2007, s. 199]. Z punktu widzenia rozwoju lokalnego istotne znaczenie mają: struktura budżetu gminy, sposób zasilania finansowego oraz możliwość niezależnego kształtowania wydatków budżetowych [Owsiak 2008, s. 336].

O sytuacji finansowej gminy decyduje przede wszystkim wielkość oraz odpowiednie dopasowanie w czasie dochodów i wydatków. Gmina posiada samodzielność finansową, która oznacza przyznanie organom lokalnym prawa do decydowania o strukturze i wysokości dochodów, przychodów oraz o rodzajach i rozmiarach wydatków i rozchodów. Z punktu widzenia samodzielności finansowej największe znaczenie mają dochody własne, za które uznaje się tę część dochodów ogółem, która nie pochodzi z budżetu państwa. Wysoki udział dochodów własnych sprzyja samodzielności podejmowania decyzji, dając możliwość kształtowania racjonalnej gospodarki budżetowej [Kozuch 2007, s. 167]. Posiadanie dochodów własnych zwiększa samodzielność władz samorządowych. Ponadto, dochody te charakteryzują się stosunkowo najwyższą stabilnością, przewidywalnością, a przede wszystkim możliwością bezpośredniego oddziaływania na ich wysokość. Najważniejszą grupą dochodów własnych są wpływy z podatków. Właśnie możliwość indywidualnego ich kształtowania (ustalania stawek, zwolnień, odroczeń, rozłożenia na raty oraz egzekucji) jest głównym wyznacznikiem samodzielności dochodowej [Nargiełło 2007, s. 10–11]. Władze gminy przez ustalanie stawek podatkowych wpływają na poziom aktywności na danym terenie. Mogą one tworzyć warunki rozwoju lokalnego, które w późniejszym okresie wpłyną na poziom dochodów budżetowych. Dochody własne z reguły

---

¹ Dz.U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm. Ustawa o finansach publicznych.

nie wystarczają na pokrycie wydatków budżetowych gminy. Dlatego też gminy zostały wyposażone w środki transferowe, tj. subwencje ogólne i dotacje celowe.

Wyrazem realizowanych przez gminę zadań są wydatki budżetowe. Ich struktura zdeterminowana jest przez realizowane zadania [Kožuch 2007, s. 166]. Zadaniem władz gminnych jest jak najpełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców, w związku z tym władze samorządowe powinny umiejętnie rozdzielać dochody między wydatki bieżące i inwestycje. Wydatki inwestycyjne uszczuplają środki finansowe na potrzeby bieżące, ale służą celom rozwojowym. Obejmują one zakup lub wytworzenie materialnych składników majątku niezbędnych gminom do realizacji ich zadań. Są to głównie obiekty natury technicznej i społecznej. W przyszłości mogą przyczynić się do zwiększenia dochodów gminnych przez wzrost zainteresowania inwestorów daną gminą lub pobudzenie lokalnej inicjatywy. Przemyślana i spójna polityka finansowa prowadzona przez władze samorządowe może w wyraźny sposób oddziaływać na wielkość budżetu gminy, a tym samym wpływać na proces rozwoju jednostki.

Cel i metody badań

Celem przeprowadzonych badań było rozpoznanie sytuacji finansowej gmin o zróżnicowanym poziomie kapitału ludzkiego władz samorządowych w województwie świętokrzyskim. Badania przeprowadzono we wszystkich gminach (101) województwa świętokrzyskiego, z wyłączeniem miasta na prawach powiatu Kielc. Źródłem danych były sprawozdania z wykonania budżetu udostępnione przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Kielcach, dane z Urzędu Statystycznego w Kielcach oraz informacje z kwestionariusza wywiadu przeprowadzonego z wójtami, burmistrzami i prezydentami miast. Badania dotyczyły lat 2006–2008. Zostały one przeprowadzone w dwóch etapach. W pierwszym dokonano oceny poziomu kapitału ludzkiego władz samorządowych, wykorzystując do tego celu własny miernik kapitału ludzkiego, z zastosowaniem metody punktowej ważonej. Do elementów składowych kapitału ludzkiego wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przyjęto następujące kryteria:

- 1) przygotowanie zawodowe,
- 2) doświadczenie zawodowe,
- 3) zaangażowanie społeczne,
- 4) ochrona zdrowia.

Do elementów składowych kapitału ludzkiego radnych gmin przyjęto kryterium przygotowanie i doświadczenie zawodowe. Każdemu kryterium nadano wagę. Wyodrębniono także 11 cech, po dwie dla kryteriów przygotowanie zawodowe, zaangażowanie społeczne i ochrona zdrowia wójtów, burmistrzów

Tabela 1
Podział gmin według miernika poziomu kapitału ludzkiego

Poziom kapitału ludzkiego	Wartość ważona przyjętych kryteriów	Gminy według poziomu kapitału ludzkiego
Bardzo wysoki A	4,0–5,0	8
Wysoki B	3,5–3,99	32
Średni C	3,0–3,49	37
Niski D	poniżej 3,0	24

Źródło: Opracowanie własne.

i prezydentów oraz dla przygotowania i doświadczenia zawodowego radnych gmin. Dla kryterium doświadczenie zawodowe wójtów i burmistrzów przyjęto trzy cechy. Następnie ustalono skalę oceny – zakres punktów przyporządkowanych w trakcie oceny każdego z rozwiązań w zależności od stopnia spełnienia danego kryterium. W opracowaniu przyjęto skalę od 0 do 5. Następnie obliczono oceny punktowe ważne dla poszczególnych kryteriów, mnożąc wagi kryterium przez liczbę punktów przypisanych danemu rozwiązaniu. Na koniec sformułowano ocenę syntetyczną w postaci sumy punktowych ocen ważonych wszystkich kryteriów.

W tabeli 1 przedstawiono podział gmin województwa świętokrzyskiego według miernika poziomu kapitału ludzkiego.

W drugim etapie badań dokonano oceny sytuacji finansowej gmin województwa świętokrzyskiego. W analizie tej sytuacji uwzględniono następujące wskaźniki: dochody ogółem na 1 mieszkańca, dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca, udział dochodów własnych w dochodach ogółem, wydatki bieżące i majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca, udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, saldo dochodów i wydatków.

Wyniki badań

Zróźnicowanie potencjału ekonomicznego gmin dobrze oddaje wartość dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Badane gminy różniły się znacząco wielkością dochodów budżetowych (przedział w 2008 roku od 1886,90 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w najuboższej gminie Opatowiec do 4089,50 zł w gminie Sitkówka-Nowiny). Średnie dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca gmin w województwie świętokrzyskim wynosiły w 2006

roku 1972,56 zł, w 2008 roku wzrosły do 2273,13 zł. Dochody te w poszczególnych grupach kapitału ludzkiego w 2008 roku w stosunku do 2006 roku cechowała tendencja rosnąca. Najwyższymi dochodami dysponowały gminy z grup B i C. Z dalszej analizy wynika jednak, że w tych gminach dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca były niższe niż w grupie A (o najwyższym poziomie kapitału ludzkiego), co może świadczyć o większym uzależnieniu budżetów tych gmin od środków z budżetu państwa.

Na szczególną uwagę z punktu widzenia samodzielności finansowej gmin zasługują dochody własne. Władze gminy mogą doprowadzić do systematycznego wzrostu ich udziału w dochodach ogółem, a tym samym pozytywnie oddziaływać na kondycję finansową gminy. W gminach województwa świętokrzyskiego średnia wartość tego wskaźnika w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2006 roku ukształtowała się na poziomie 797,47 zł, a w 2008 roku 943,21 zł. Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca cechowała tendencja rosnąca we wszystkich grupach gmin według kapitału ludzkiego w 2008 roku w stosunku do 2006 roku. Najwyższy poziom tego wskaźnika w 2008 roku osiągnęły gminy z grupy A, a najniższy gminy z grupy D. Stwierdzono zależność, że im korzystniejszy poziom kapitału ludzkiego władz samorządowych, tym wyższe były dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Różnica między dochodami własnymi w przeliczeniu na 1 mieszkańca w grupie o najwyższym i najniższym poziomie kapitału ludzkiego w 2008 roku wynosiła 411 zł. Tabela 2 przedstawia zróżnicowanie dochodowe gmin województwa świętokrzyskiego w poszczególnych grupach kapitału ludzkiego.

Miarą potencjału ekonomicznego gmin, charakteryzującą stopień ich samodzielności finansowej, jest udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Wskaźnik ten decyduje o stopniu władztwa danej jednostki samorządu terytorialnego w zakresie możliwości kreowania dochodów własnych, na które ma ona pełny wpływ. Im niższy jest wskaźnik, tym większe uzależnienie jednostki samorządu terytorialnego od sytuacji budżetu państwa, koniunktury gospodarczej, poziomu bezrobocia [Dylewski i in. 2004]. W analizowanych jednostkach

Tabela 2

Poziom kapitału ludzkiego władz samorządowych a poziom dochodów gmin województwa świętokrzyskiego

Lata	Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]				Dochody własne na 1 mieszkańca [zł]			
	grupa kapitału ludzkiego				grupa kapitału ludzkiego			
	A	B	C	D	A	B	C	D
2006	1894	1957	1999	2038	1012	740	808	701
2008	2207	2317	2309	2211	1189	933	930	778

Źródło: Opracowanie własne.

wskaźnik ten średnio wyniósł w 2006 roku 40%, a w 2008 roku 41%, przy zróżnicowaniu w 2008 roku od 16% w gminie Pawłów do 73% w gminie Sitkówka-Nowiny. Najwyższym średnim udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem odznaczały się gminy z grupy o najwyższym poziomie kapitału ludzkiego (odpowiednio w 2006 i 2008 roku w grupie A 53 i 54%). Udział ten w grupie A był wyższy w 2008 roku niż w grupach B i C o 14 p.p. i o 19 p.p. niż w grupie D. Stwierdzono zależność między poziomem kapitału ludzkiego władz samorządowych a udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem gmin. Stwierdzono, że im wyższy jest poziom kapitału ludzkiego, tym wyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin. Tabela 3 przedstawia udział dochodów własnych w dochodach ogółem w gminach województwa świętokrzyskiego według grup kapitału ludzkiego.

Czynnikiem, który w równym stopniu oddziałuje na sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego, są wydatki gmin (tab. 4). Władze samorządowe podejmując decyzje o sposobie i kierunkach wydatkowania środków budżetowych przyjmują na siebie odpowiedzialność za rozwój społeczno-gospodarczy terenu i zaspokajanie potrzeb mieszkańców.

W strukturze wydatków gmin w poszczególnych grupach kapitału ludzkiego dominowały wydatki bieżące, które w analizowanym okresie wykazywały tendencję rosnącą. Wydatki majątkowe cechowała tendencja malejąca we wszystkich grupach gmin.

Tabela 3

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin województwa świętokrzyskiego a grupa kapitału ludzkiego władz samorządowych [%]

Lata	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w grupach kapitału ludzkiego [%]			
	A	B	C	D
2006	53	38	40	34
2008	54	40	40	35

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4

Wydatki gmin według grup kapitału ludzkiego

Lata	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca [zł]				Wydatki bieżące na 1 mieszkańca [zł]				Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [zł]			
	grupa kapitału ludzkiego				grupa kapitału ludzkiego				grupa kapitału ludzkiego			
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D
2006	1963	2006	2075	2078	1519	1647	1662	1610	443	359	413	427
2008	2203	2275	2265	2240	1785	1902	1872	1871	418	373	393	369

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem [%]

Grupa kapitału ludzkiego	Lata	
	2006	2008
A	23	19
B	18	16
C	20	17
D	22	16

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 6

Saldo dochodów i wydatków w grupach kapitału ludzkiego [tys. zł]

Grupa kapitału ludzkiego	Saldo dochodów i wydatków [tys. zł] w latach	
	2006	2008
A	-12 468	710
B	-16 565	14 137
C	-25 251	14 519
D	-8 487	-6 372

Źródło: Opracowanie własne.

Wskaźnikiem, na podstawie którego można sformułować wnioski o prorozwojowym nastawieniu budżetu jest udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem (tab. 5). Im jest on wyższy, tym więcej pieniędzy przeznaczają się w gminie na działania stymulujące rozwój lokalny.

Średni udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminach grupy A był najwyższy i wynosił w 2008 roku 19%. Udział ten w stosunku do 2006 roku zmniejszył się o 4 p.p. W gminach grup B, C i D wskaźnik ten również wykazywał tendencję malejącą w stosunku do 2006 roku, odpowiednio o 2, 3 i 6 p.p. Świadczy to niewątpliwie o zahamowaniu procesów inwestycyjnych w badanych gminach.

O efektywności prowadzonej przez władze gminy polityki finansowej decyduje wynik finansowy, który przyjmując wartości dodatnie określany jest mianem nadwyżki, natomiast w przypadku wartości ujemnej staje się deficytem budżetowym (tab. 6). W 2006 roku średni wynik finansowy we wszystkich grupach gmin świętokrzyskich był ujemny, co może świadczyć o ich trudnej sytuacji finansowej. W 2008 roku wynik finansowy uległ poprawie w poszczególnych grupach A, B i C, jedynie w grupie D o najniższym poziomie kapitału ludzkiego nadal był ujemny.

Wnioski

W opracowaniu przedstawiono sytuację finansową gmin o zróżnicowanym poziomie kapitału ludzkiego władz samorządowych. Na podstawie przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

1. Poziom kapitału ludzkiego władz samorządowych województwa świętokrzyskiego był zróżnicowany, dominowały gminy o średnim poziomie kapitału ludzkiego.
Kapitał ludzki jest kategorią wielowymiarową, trudną do kwantyfikowania, ale istotną z punktu widzenia rozwoju lokalnego. Badania potwierdziły oddziaływanie tego kapitału na prowadzoną przez gminy gospodarkę finansową.
2. Stwierdzono wyraźną współzależność między poziomem kapitału ludzkiego władz samorządowych a poziomem dochodów własnych gmin oraz udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem. Im wyższy był poziom kapitału ludzkiego władz samorządowych, tym wyższy był udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin. Może to świadczyć o większej aktywności władz samorządowych w celu podwyższenia samodzielności finansowej kierowanych przez nie jednostek. Oznacza to, że poziom kapitału ludzkiego władz samorządowych jest czynnikiem wywierającym wpływ na działania podejmowane przez władze gmin.
3. W strukturze wydatków gmin regionu świętokrzyskiego dominowały wydatki bieżące. Niski udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, z tendencją malejącą w 2008 roku w stosunku do 2006 roku, świadczy o zahamowaniu procesów inwestycyjnych w badanych jednostkach.
4. W gminach o wyższym poziomie kapitału ludzkiego władze samorządowe lepiej radziły sobie z deficytem budżetowym. Ujemne saldo dochodów i wydatków w 2008 roku utrzymało się jedynie w grupie o najniższym poziomie kapitału ludzkiego.

Literatura

- DOMAŃSKI R.S.: Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.
- DYLEWSKI M., FILIPIAK B., GORZAŁCZYŃSKA-KOCZKODAJ M.: Finanse samorządowe: narzędzia, decyzje, procesy. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- KŁODZIŃSKI M.: Kapitał ludzki, społeczny i kulturowy polskiej wsi, [w:] Kwestia agrarna w Polsce i na świecie. Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2005.
- KOŻUCH A.: Rola budżetu w zarządzaniu finansami gmin. Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, T. IX, Zeszyt 2, Warszawa – Poznań – Lublin, Wydawnictwo Wieś Jutra sp. z o.o., Warszawa 2007.

- MISZCZUK A., ŻUK K.: Samorząd terytorialny jako stymulator lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego, [w:] Miszczuk i in., *Gospodarka samorządu terytorialnego*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- MOSSAKOWSKA E., ZAWOJSKA A.: Rozwój gospodarczy a kapitał ludzki na terenach wiejskich w Polsce, [w:] *Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* nr 79, Warszawa 2009.
- NARGIEŁŁO J.: Pomiar i czynniki wpływające na kondycję finansową gmin. Dział Wydawnictw IERiGŻ – PIB, Warszawa 2007.
- OWSIAK S.: *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- SCHULTZ T.W.: *Investing in People: The Economics of Population Quality*, University of California, Berkeley 1981: [w:] Fitz-Enz J., *Rentowność inwestycji w kapitał ludzki*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2001.

Financial situation of municipalities with diverse levels of human capital in local governments

Abstract

The aim of this study is to present financial situation of municipalities characterised by a varied level of human capital. All municipalities of the Świętokrzyskie Province (101), excluding the City of Kielce with county rights, were subject to analysis that covered the period 2006–2008. Empirical data was sourced from the Regional Chamber of Accounts and interviews with municipal management personnel (chief municipal officers and mayors). This study attempts at presenting a new methodology of measurement of human capital and showing its relation with the financial situation of municipalities. It was determined that there was a clear correlation between the level of human capital of self-government authorities and the level of own revenues of municipalities and the share of own revenues in total revenues. In municipalities with a higher level of human capital, self-government authorities could better manage budget deficit.